

KAREN GLOY und ENNO RUDOLPH (Hrsg.), *Einheit als Grundfrage der Philosophie*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1985 XVI+395 σ.

Όπως τονίζουν η Karen Gloy και ο Enno Rudolph στον πρόλογο, η ενότητα αποτελεί θεμελιώδες πρόβλημα της φιλοσοφίας, το οποίο τίθεται από τον Παρμενίδη και κόρυφώνεται στα συστήματα του γερμανικού ιδεαλισμού. Το πρόβλημα έχει τεθεί με διαφόρους τρόπους από τη φιλοσοφία και στην πραγματικότητα εκτείνεται σε όλες τις μορφές του κόσμου ζωής. Ωστόσο για τη σύγχρονη φιλοσοφία, η οποία προβάλλει τον πλουραλισμό, αποφεύγει τον ενολογικό στοχασμό και διακατέχεται από προκαταλήψεις απέναντι στον γερμανικό ιδεαλισμό, το πρόβλημα του ενός έχει περάσει στο περιθώριο. Οι μελέτες του τόμου διερευνούν ακριβώς σημαντικές όψεις και προοπτικές του προβλήματος από ιστορική και συστηματική σκοπιά και αναδεικνύουν συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ της φιλοσοφίας της ουσίας και της φιλοσοφίας της υποκειμενικότητας, μεταξύ αρχαιότητας και νεωτερικότητας ή ακόμη και μετανεωτερικότητας.

Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία είναι αφιερωμένες οι μελέτες του G.W. Most (Οι αντιλήψεις των αρχαίων για την ποιητική ενότητα), του H.-G. Gadamer (Ο πλατωνικός «Παρμενίδης» και οι επιδράσεις του), του E.A. Wyller (Ενολογική θεώρηση της «Αποκάλυψης» του Ιωάννου και διαρθρωτική σύγκριση προς τον «Παρμενίδη» του Πλάτωνος), της K. Gloy (Η αριστοτελική θεωρία για το ένα σύμφωνα με το πρώτο βιβλίο των *Μετά τὰ φυσικά*). Ο E. Rudolph εξετάζει το πρόβλημα ενότητας και διαφοράς σε συνάρεια προς τις αντιλήψεις του Αυγουστίνου για τον χρόνο. Οι μελέτες του E. Heintel (Η ενότητα ως πρόβλημα της θεμελιώδους φιλοσοφίας), του Fr. Kaulbach (Η υπερβατολογική ενότητα του αντικειμένου στον κόσμο της πράξης) και του H. Hoppe (Ενότητα στη γνώση) έχουν ως αφετηρία την υπερβατολογική φιλοσοφία. Στον γερμανικό ιδεαλισμό αναφέρονται οι μελέτες του Ch. Kumamoto (Διαλεκτική ενότητα στην επιστημολογία του Fichte του 1794), του D. Schmidig (Πράξη με αφετηρία τη συνείδηση της ενότητας στον ύστερο Fichte) και του W. Janke (Οι αρχές της απόλυτης ενότητας στην κρίση της γλώσσας με αναφορά στον Fichte, στον Hegel και στον Hölderlin). Στην ιστορία του υλισμού αναφέρεται η μελέτη του H.J. Sandkühler (Ο Ένας Κόσμος στην προοπτική της γνώσης και της διαμόρφωσης). Οι μελέτες του H.

Radermacher (Προθετικότητα και παραγωγή), του G. Funke (Περί της ενότητας δια της θεμελίωσης και περί του «πρωτείου του πρακτικού λόγου»), του Th. M. Seebohm (Η θέση της φαινομενολογικής ιδέας της έσχατης θεμελίωσης σε αναφορά προς το ερώτημα για το Είναι) εξετάζουν συστηματικά προβλήματα υπό το φως κυρίως της φαινομενολογίας. Ο Ch. Larmore (Η ετερογένεια του πρακτικού λόγου) εξετάζει την ηθική δέσμευση ως αναφορικότητα προς το ένα. Στη μεταφυσική και στην υπέρβαση της μεταφυσικής με αφετηρία κυρίως τη φιλοσοφία του Heidegger αναφέρονται οι μελέτες του G. Figal (Το ένα, αν είναι, είναι χρονικότητα) και του W. Stegmaier (Η ρευστή ενότητα του ποταμού). Ο Π. Κανελλόπουλος (Ερωτήματα και εικασίες) εξετάζει τη βιωματική και οντολογική διάσταση των αντινομιών μεταξύ του ενός και του απείρου, της ψυχής και του ασύλληπτου.

Οι μελέτες του τόμου συμβάλλουν στη διασάφηση θεμελιωδών διαφοροποιήσεων και αναδεικνύουν και τα διλήμματα και τον περίπλοκο χαρακτήρα του προβλήματος. Όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα των μελετών, υπάρχει μια σημαντική διαφοροποίηση, η οποία δεν επιτρέπει τον αναγωγισμό. Η αρχαιότητα αναζητούσε το ένα ως αρχή και, ακολουθώντας την οντολογική προοπτική διαρθρωτικής συνάφειας, συνέδεε το κοσμικό, το ανθρώπινο και το μεταφυσικό στοιχείο σε μια δεδομένη τάξη. Η νεωτερικότητα ξεκινώντας από την υποκειμενικότητα παραιτείται από το ένα ως δεδομένη αρχή και αναζητεί τη λύση του προβλήματος στη σχέση υποκειμένου και κόσμου. Οι αντινομίες για τις οποίες μιλάει ο Κανελλόπουλος έχουν τη ρίζα τους ακριβώς στη στροφή προς την εσωτερικότητα, προς την υποκειμενικότητα, προς την ύπαρξη.

Στην πραγματικότητα κάθε εποχή αναζητεί το δικό της ενοποιητικό στοιχείο αναφοράς. Η νεωτερικότητα διαθέτει αντιμαχόμενες προοπτικές του ενός, όπως το ενιαίο και ολικό σύστημα (γερμανικός ιδεαλισμός), το ενιαίο και ολικό έργο τέχνης (ρομαντισμός, Wagner), την ενιαία και ολική πράξη (Marx), την ενότητα των επιστημών (θετικισμός). Η εποχή μας «ζει και ζένεται», όπως γράφει και ο ποιητής, με τα θρύψαλα ή από τα θρύψαλα αυτών των προοπτικών του ενός. Γι' αυτό ο φιλοσοφικός στοχασμός, παραδείγματα του οποίου προσφέρουν οι παραπάνω μελέτες για την ενότητα, μπορεί να συμβάλει και στη διευκρίνιση των προοπτικών της εποχής μας.